

La tardor

(ALDC, III, 636. La tardor)

L'estació que segueix l'estiu es deia en cat. ant. *autumne*, mot pres del llat. AUTUMNUS i avui conservat com a registre formal; en són der. el fr. *automne*, transmès al ross. *otone* 5, el cast. *otoño*, que ha passat al val. i part meridional del Principat (*otonyo*, var. *otony* 174, *tonyo* 165) i l'alg. *atunjo* 85, sardisme que, més que procedent de AUTUMNU, hauria estat modelat sobre la forma de l'it. o del cast. (*DES*). El llat. tardà TARDATIONE ha deixat el der. nord-occ. *tardaó* (var. *tardagó* 89, amb -g- antihiàtica, com *dues* > dial. *dugues*) amb reducció del sufix llat. -ATIONE > -azó > -aó, que en la major part del cat. principatí, per trencament del hiat, ha passat a -ó (*tardó*) i s'ha assimilat al sufix -or (*tardor*, ross. *tard[u]r*) (com *picasó* > *picaó* > *picó* > *picor*), que ha permès la formació de der. com *tardorada* 90. Es tracta d'una "bella paraula, distintiva de la llengua catalana" (Coromines, *DECat*), que, com ha demostrat Germà Colón (1953), va baixar del nord cap a Barcelona, on fins fa poc més d'un segle es deia *primavera d'hivern* (o de *l'hivern*),

unitat perifràstica que s'usa encara avui en balear (var. *primavera de s'hivern*) i en bona part del val.; aquesta estació de l'any és una transició cap a l'hivern, com l'anterior primavera ho és cap a l'estiu i, per això, *l'altra primavera* 169, 183, o, simplement, *primavera* 136, 154, o el tautològic (i bàrbar) *primavera de l'otonyo* 137, 167; la mateixa idea es fa patent en *entrada de s'hivern* 83, 84 o en *entretemps* 138, 154. La referència a l'època en què es desprenen les fulles dels ceps ha generat *caiguda de pàmpol* 160, i una festa important de finals de setembre, *San Miquel*, és l'origen de la isoglossa *sanmiquelada* (var. *sanmiquelada* 100) del nord-occ., designador primer de la festa de Sant Miquel i estès després a les setmanes immediates. *Agüerro* 87, 93, 94 és propi de l'arag., on prové de l'antic basc pirinenc (cf. eusq. actual *agorr* 'sec; setembre').

Són mots normatius *autumne* (des del *DG_I*, 1932), sense cap ocurrència en les respostes a les enquestes, *tardor* (des del *DG_I*, 1932) i *primavera d'hivern* (des del *DIEC_I*, 1995).

